Tixwixa fuq Bastiment Kursal bil-Bandiera ta' l-Ordni

Ta' Ġużè' Gatt

FIL-1739, fiż-żmien li f'Malta kien isaltan il-Gran Mastru Despuig, wieħed Spanjol, jismu Duminku Rodriguez, kellu bastiment, "La Vergine del Carmine". Rodrigues, flimkien ma' oħrajn sħabu, ftiehmu li jarmaw dal-bastiment għall-kors, biex, taħt il-Kaptan Ġanninu Luvero, imur ibaħħar għal kontra t-Torok.

Il-biċċa l-kbira tal-kaptani u l-fizzjali l-oħra, aktarx ikollhom sehem sewwa fil-bastiment kursal li fuqu jkunu, u għalhekk iħabirku ħafna biex jinqabdu l-prejjeż. Is-sidien tiegħu, barra milli qalgħu li jinqdew bil-Bandiera ta' l-Ordni, il-Gvern tahom li jistgħu jingaġġaw xi nies minn Malta wkoll.

Lil dawk il-bastimenti li jarmaw, l-Ordni jislifhom kulma jinħtieġu. Sa armi, kanuni u munizzjon tal-gwerra. Biss wieħed irid ikollu lil xi ħadd hawn Malta li jidħol biex jagħmillu tajjeb għat-telf, jew nuqqas, li jista' jiġri. Wara li jispiċċa mill-kors, irodd lura dak kollu li jkun ħa minn għand l-Ordni, waqt li jħallas ta' li ħela biss.

Dari, biex wieħed jitħajjar aktar li jmur għall-kors, malli jinkiteb, jagħtuh xi ħaġa tal-flus, bħala biċċa mill-ħlas li 'l quddiem għad imissu mill-vjaġġ li jagħmel. Iżda b'hekk jintrabat, u ma jistax jerġa' lura mill-kelma li jagħti.

Biex dak li jingaġġa jkollu jwettaq dmiru meta jissejjaħ, kien jindaħal sal-Gvern. Għalhekk, meta l-bastiment "La Vergine del Carmine" tħejja minn kollox u wasal biex jitlaq minn hawn, fis-7 ta' Lulju 1739, inħareġ Bandu. Bih ġie mħabbar li l-Gran Mastru Despuig jordna u jikkmanda, li dawk kollha li nkitbu ma' "La Vergine del Carmine" tal-Kaptan Ġanninu Luvero, fi żmien 24 siegħa, kellhom isibu ruħhom abbord tiegħu, biex miegħu jmorru jagħmlu l-kors in-naħa tal-Lvant u ta' Barberija. Min jonqos minn dan, jeħel 5 snin jaqdef fuq ix-xwieni ta' l-Ordni, bil-katina f'saqajh u bla ħlas, barra milli jkollu jrodd ukoll lura dawk il-flus li jkun ħa b'self.

Għal dawn il-kawżi, il-Gran Mastru ta s-setgħa lill-Imħallfin li jipproċiedu "per auditam" ma' dawk li jaqgħu fl-imsemmija ħtija. Dan ifisser li l-kawża tagħhom issir ta' fuq fuq, billi

l-Qorti taqta' wara li tisma' xi jgħid il-mixli u x-xiehda biss, bla ebda ndaħil ta' avukati xejn.

Il-bastimenti li jarmaw għall-kors, iġibu għadd sewwa ta' nies fuqhom, biex, meta jaħbtu għal dawk tat-Torok, ikunu jistgħu jlaħħqu magħhom. Bħalikieku, "La Vergine del Carmine" kellha ekwipaġġ ta' madwar 80 ruħ. Oħrajn kellhom aktar. Xi drabi sa qassis ikollhom bħala Kappillan, flimkien ma' xi tabib, jew xi Barberotti — nies imħarrġa fl-isptar, biex iduru bil-morda u bil-midruba, u għalhekk jafu jdewwu.

Dawk li jinkitbu, barra l-ħlas ta' kuljum, jagħtuhom ukoll xi sehem mill-prejjeż li jinqabdu ma' tul il-kors, ħalli b'hekk jagħmlu aktar il-qalb waqt xi kaċċa għal xi bastiment tat-Torok.

Ma għandniex xi ngħidu, dawk li jindaħlu għal dana x-xogħol iebes, kienu jittarrfu li jaqgħu rsiera, barra milli wkoll jistgħu jitilfu ħajjithom waqt xi taqbida. Għax jekk xi drabi tiġihom żewġ, xi darba tista' tisfgħalhom fart, billi, min-naħa l-oħra, l-ibħra, kienu miżgħuda bil-bastimenti Torok armati sewwa għall-kors bħal tagħna. Iżda l-kanunieri (gunners) ta' dawn ma tantx setgħu jlaħħqu mal-Maltin, li kienu magħduda mill-aqwa kanunieri tad-dinja. Fuq hekk, ġie li sibna li l-kursali Alġerini kienu jdaħħlu magħhom sa bumbardieri Ingliżi. B'danakollu, ftit li xejn ma kont issib min ilaħħaq mal-bastimenti kursali Maltin.

Wieħed Franċiż ħalla miktub, fejn qal, li r-rebħ li kienu jagħmlu x-xwieni ta' l-Ordni fuq l-oħrajn tat-Torok, jafuh kollu għall-ħila tal-bumbardieri Maltin.

Xi wħud mill-bastimenti barranin li ħarġu minn hawn bil-Bandiera ta' l-Ordni, wara bidluha, billi bdew ibaħħru taħt bandiera oħra. Dan aktarx għamluh, biex jeħilsu mis-sehem li jmisshom jagħtu, mill-prejjeż li jaqbdu, lill-Ordni, talli jinqdew bil-Bandiera tiegħu. Jekk m'aħniex sejrin żball, il-flus li jidħlu minn hekk, imorru għall-ħtieġa tal-Gran Mastru, imsejħa "Riċetta Maġistrali".

Meta l-Ordni sama' b'dan, malajr ħa ħsieb biex irażżan din id-drawwa, billi għamel pieni ħorox għal min jibda jaqa' f'din il-ħtija.

L-ewwel bastiment li rama għall-kors hawn il-Bandiera ta' l-Ordni, wara li waslet l-aħbar li semmejna, kien jismu "La B.V. del Lauro e S. Pietro Paolo", taħt il-Kaptan Bartilmew Jouffret, imlaqqam "Galan". Għalhekk, lil dan għarrfuh li ma

jistax jibdel il-Bandiera li tawh ma' xi oħra, taħt piena tal-mewt, kemm għalih u kif ukoll għal dawk kollha li jżommu miegħu f'din il-biċċa. Terġa', l-ekwipaġġ kellu s-setgħa, li meta Kaptan jaqa' f'dil-ħtija, mhux biss ma jissuktawx jagħarfuh aktar b'hekk, iżda jarrestawh u marbut iġibuh lejn Malta, waqt li l-bastiment jibqa' jbaħħar taħt l-ewwel Fizzjal ta' l-armament li ma jkunx żamm mal-Kaptan.

Billi fil-port ma kienx hawn bastimenti kursali oħra, għajr dak ta' Jouffret, fit-30 ta' Novembru, 1739, mar abbord tiegħu l-Logutenent tal-Gran Viskont, Ċikku Paulucci. Dan wissa lili-Kaptan, biex kull meta jiltaqa' ma' xi bastiment kursal bil-Bandiera ta' l-Ordni, kellu jgħarrfu bil-piena li ħareġ il-Gran Mastru għal dawk kollha li jibdlu l-imsemmija Bandiera ma' xi oħra. Terġa', kull twissija li ssir dwar hekk, l-iskrivan għandu jniżżel ukoll fil-ktieb ta' abbord, il-jum, ix-xahar u s-sena, flim-kien man-naħa ta' fejn ikun meta jgħarraf lil xi ħadd b'dana l-ordni.

Il-Kaptani ta' "La Vergine del Carmine" u ta' "La Madonna del Lauro" kienu barranin. Ġiebu l-bastimenti tagħhom lejn Malta, għax hawn kienu jsibu kull għajnuna mill-Ordni, biex jarmawhom għall-kors bil-Bandiera tiegħu, waqt li n-nuqqas ta' nies li jkollhom setgħu jimlewh b'oħrajn minn gżiritna.

Madankollu, bastimenti kursali Maltin kellna wkoll. Fiż-żmien li qed insemmu, fost l-oħrajn, insibu armati għall-gwerra (għall-kors) dawn: Tartana bl-isem ta' "La Madonna del Rosario", Kaptan Grabiel Camilleri, mill-Isla, b'ekwipaġġ ta' 108; Pollakka "L'Annunciata", Kaptan Pawlu Spiteri, mill-Belt, b'134 ruħ ta' l-ekwipaġġ; u Xanbekkin "La Madonna del Carmine e San Giuseppe", Kaptan Ġlormu Preziosi, b'ekwipaġġ ta' 97 ruħ.

Minn dan li għedna, jidher li l-bastimenti li semmejna kienu ta' daqs sewwa biex setgħu jiġu armati b'xi kanuni u fuqhom igħixu l-għadd kbir ta' nies li kellhom.

Dawn il-bastimenti ma kellhom x'jaqsmu xejn mal-flotta tax-xwieni li kellu l-Ordni. Għax dawn kienu jbaħħru għal rashom, u jarma minnhom kull min irid, ladarba wieħed ikollu biex. Ara kemm. Meta bi Gran Mastru ta' Malta laħaq Manwel Pinto, rama għall-kors żewġ Galjotti bi flusu. Għal fuq dawn ma ħatarx Kavalieri b'Kaptani tagħhom, bħalma hekk kienu

jġibu x-xwieni, iżda għażel nies li ma kellhomx x'jaqsmu ma' l-Ordni. Għax fuq waħda kien hemm Malti u fuq l-oħra wieħed barrani: "La Madonna di Filermo", Kaptan Grabiel Vidal, b'ekwipaġġ ta' 135; u "Sant'Orsola", Kaptan Gulјermu Lorenzi, b'ekwipaġġ ta' 136 ruħ.

Iżda issa nħalluna mill-bastimenti kursali l-oħra u nerġgħu naqbdu f'dawk it-tnejn li fuqhom trid tinbena dil-ġrajja tagħna.

L-ewwel wieħed minnhom li ħareġ idur għall-kors, kien "La Vergine del Carmine". Miegħu siefer Duminku Rodriguez. Wara xi żmien ħareġ ukoll "La Madonna del Lauro". Iżda dan il-bastiment ma damx ibaħħar wisq taħt Bartilmew Jouffret, billi dan il-Kaptan miet ma' tul il-vjaġġ. Floku laħaq Kristofanu di Giovanni, mid-Dalmazja, imlaqqam "Grillu", iżda biddar sibna li kien joqgħod f'Bormla.

"La Madonna del Lauro" ġie lura lejn Malta fid-9 ta' Awissu 1740, b'ekwipaġġ ta' 110. Iżda, billi xi wħud minn dawn spiċċalhom l-ingaġġ, 54 minnhom niżlu l-art. Il-bastiment reġa' siefer mill-ġdid għall-kors, bil-bqija li fadallu, fil-25 ta' Awissu.

Il-bastiment l-ieħor, "La Vergine del Carmine", waqt li kien qed iħuf madwar ix-xtut ta' Barberija, barra milli qabad xi rsiera li ltaqa' magħhom fuq xi bċejjeċ żgħar tal-baħar, niżżel xi nies minn tiegħu l-art, fejn ħataf oħrajn u telaq bihom, billi ssokta jbaħħar biex jara jilmaħx xi ħaġa'oħra li tgħodd għalih. Iżda, xi Griegi ta' l-ekwipaġġ tiegħu, ftiehmu bejniethom, biex jaħbtu għall-Kaptan u l-fizzjali ta' abbord, joqtluhom, jieħdu l-bastiment f'idejhom, joqogħdu jduru għall-kors bih huma u jisirqu lil dawk il-bastimenti li jiltaqgħu magħhom — ikunu ta' liema nazzjon ikunu. Imbagħad jibqgħu sejrin lejn Brazzo di Maina, fejn hemm ibigħu kulma jaqbdu u jaqsmu kollox bejniethom.

Minn jiem qabel ma kellhom iwettqu t-tixwixa li semmejna, bdew jiltaqgħu ta' sikwit flimkien f'xi rokna, biex jiftiehmu x'beħsiebhom jagħmlu, ħalli l-biċċa tirnexxi sewwa. Għal din il-ħaġa, ħatru lil wieħed minnhom, jismu Scaglia, bħala kap tagħhom.

Il-filgħaxija ta' qabel il-jum li fih kellha ssir it-taqbida, erba' mill-Griegi li kienu jafu bit-Tork, fosthom Scaglia, marru fuq xi wħud mill-irsiera li kienu marbuta fl-istiva, u, waqt li qalulhom x'kien beħsiebhom jagħmlu, stednuhom biex jieħdu sehem fit-tixwixa. It-Torok, billi ġew imwiegħda li wara jeħil-

suhom mill-jasar, qagħdu li jingħaqdu magħhom, jaqbdu l-armi u jgħinuhom fit-taqbida.

Il-Griegi, malli daħal il-lejl sewwa, inġabru fuq il-gverta flimkien, qrib il-kamra tal-Kaptan, bl-armi f'idejhom. U xi siegħa qabel tlugħ ix-xemx tat-22 ta' Awissu, 1740, waqt li "La Vergine del Carmine", bil-Bandiera ta' l-Ordni kien ibaħħar fl-inħawi ta' Kandja, wieħed mill-Griegi mar lejn il-pruwa u beda jgħanni għanja bil-Grieg. Dan kien is-sinjal. Minnufih ix-xewwiexa telgħu fuq il-gverta, xi wħud minn banda u xi wħud minn oħra, kollha bl-armi f'idejhom. Magħhom kellhom ukoll xi rsiera Torok, billi lil dawn ħallewlhom il-ktajjen li bihom kienu marbuta fl-istiva.

Ħamsa mix-xewwiexa daħlu fil-kamra tal-Kaptan, billi sabu l-bieb miftuħ. Dawn kienu: Teodoro, Dimitri Iterdopolo, Cristodoro Vutto, Alexis Rastoblo u Guzman bin Streglis.

Il-Kaptan Ġanninu Ruvero kien rieqed mimdud fuq is-sodda tiegħu. Teodoro qiegħed id waħda fuq wiċċu u bl-oħra tah daqqa ta' sikkina. Il-Kaptan stenbaħ malajr, qam, qabad ix-xabla u nofsu sturdut, ħareġ jiġri jitlob l-għajnuna lill-fizzjali. L-oħrajn ħarġu warajh u laħquh fejn l-arblu majjistru. Alexi u Gużman qabdu fih u bdew jagħtuh bis-skieken u l-imnanar sakemm qatluh.

Fl-istess żmien, ir-ribelli l-oħra bdew jiġru mal-gverta kollha, waqt li qagħdu wkoll jisparaw ta' sikwit mill-bokkaporti u minn taħt il-kuritur.

B'dan l-isparar riedu jbeżżgħu lin-nies ta' l-ekwipaġġ li kienu isfel, waqt li bdew igħajtu u jheddu l-mewt għal min jittarraf jitla' fuq il-gverta.

Xi wħud mix-xewwiexa kienu armati bix-xwabel, oħrajn bis-sjuf u min b'xi arma oħra, ferew u qatlu biċċa min-nies ta' l-ekwipaġġ. Imbagħad, biex jissuktaw jieħdu l-bastiment f'idejhom, ġagħlu lil dawk li fadal jinżlu fl-istiva, u l-oħrajn, li kienu jinsabu fil-kuritur, ma ħallewhomx jitilgħu mill-bokkaporti. Għalhekk, fuq dawn, kif ftiehmu minn qabel, qagħdu għassa ħames irsiera Torok bix-xwabel f'idejhom.

Fil-bidu tar-rewwixta, Scaglia mar fil-pruwa tal-feluka, u hemm, b'tir ta' pistola qatel lil Silvestru Leone, is-Surġent tal-bastiment. Grieg ieħor, Ciriako Melleho, imlaqqam "Magnotto", fiera għall-mewt lill-Bdott, Pawlu di Giovanni. Fil-

ħin jilħaq wieħed mill-irsiera u ssokta joqtlu bid-daqqiet ta' xabla li taħ.

Ġanni bin Stajgol, imlaqqam "Bufalo", waqt li kien fuq il-gverta, b'daqqa ta' sikkina qatel lill-kok, Nicolò Spina.

Meta x-xewwiexa sparaw mill-kuritur, laqtu wkoll lil Toni Camilleri, biċċier, li kien jinsab qrib it-tieqa ta' sieħbu.

Kemm lil Spina u kif ukoll lil Camilleri, għall-ewwel ingħad li tefgħuhom il-baħar meta kienu għadhom ħajjin. Iżda dix-xniegħa ma ġietx imwettqa, billi ġie magħruf li xeħtuhom wara li mietu.

Anġlu Santo, ħu l-Kaptan Ġanninu, waqt li kien fil-gallarija tal-poppa, Alexi spara għalih u ferieh b'tir ta' arma tan-nar, imsejjaħ trumbun. Barra minn hekk, qala' wkoll daqqa ta' xabla minn Riso. Anġlu niżel 'l isfel, fil-qiegħ tal-bastiment. Iżda meta sebaħ sewwa, Scaglia ġagħlu jitla' fuq il-gverta. U għalkemm dan Anġlu beda jitolbu bil-ħniena sabiex jaħfirlu, Scaglia ordna lill-irsiera Torok li jitfgħuh il-baħar, kif hekk dawn għamlu.

Max-xewwiexa ngħaqad wieħed Malti, jismu Ġanni Decaro, mill-Isla, imlaqqam in-"Nigru". Tawh xabla u pistola. Dan, waqt ir-rewwixta, flimkien ma' oħrajn sħabu, beda jkeċċi lin-nies 'l isfel għal ġol-bokkaport. Lil xi wħud rabathom bil-ktajjen, b'ordni ta' Scaglia, barra milli wkoll, daqqa ma' wieħed u daqqa ma' ieħor minn sħabu, beda jieħu l-ħwejjeġ u l-flus minn għand xi nies ta' l-ekwipaġġ u jżommhom għalih. Terġa', kemm bin-nhar u kif ukoll bil-lejl kien idur magħhom, biex jara humiex marbuta tajjeb, waqt li jibda jaħqarhom bil-kliem.

(Jissokta)